

Elżbieta Lipowicz*

**KSZTAŁTOWANIE SIĘ TOŻSAMOŚCI ZIELONOGÓRSKIEJ
PEDAGOGIKI (1971-2011), GRAŻYNA MIŁKOWSKA,
MAREK FURMANEK (RED.), ZIELONA GÓRA 2011**

Recenzowana praca *Kształtowanie się tożsamości zielonogórskiej pedagogiki (1971-2011)* ukazała się z okazji 40-lecia ośrodka pedagogiki w Zielonej Górze. Prezentowana praca pozwala zapoznać się z ewolucją myśli pedagogicznej środowiska naukowego-pedagogów związanych z uczelnią zielonogórską.

Jak piszą redaktorzy opracowania: „Czterdzieści lat w życiu uczelni czy rozwoju dyscypliny naukowej to okres krótki, jednak wystarczający, by dokonać bilansu i utrwalić go w opracowaniu książkowym. Przemawiają za tym co najmniej dwa argumenty. Pierwszy z nich to dążenie do utrwalenia pewnych faktów z historii dla tych, którzy będą zgłębiali dzieje uczelni w kolejnych dziesięcio- i czterdziestoleciach; drugi zaś to próba ukazania dokonania i formułowanie kierunku dalszego rozwoju nauki i instytucji” (s. 9). Lektura zamieszczonych w opracowaniu tekstów pokazuje, że cztery dekady to czas wystarczający, aby skonsolidował się zespół naukowy, wypracował swoje obszary zainteresowań badawczych i strategię badawczą.

To dość obszerne opracowanie, liczące ponad 600 stron, składa się z ośmiu rozdziałów tematycznych.

Rozdział pierwszy ma charakter wprowadzający. Autorzy jedenastu artykułów przedstawiają historię rozwoju uczelni, wydziału, a także proces kształtowania się poszczególnych subdyscyplin pedagogicznych i podejmowane w ich ramach kierunki poszukiwań badawczych. Rozdział otwiera artykuł prof. Marii Jakowickiej, której wkład w rozwój tego środowiska naukowego trudno przecenić. Jej tekst pozwala prześledzić meandry kształtowania się dyscypliny, jej struktur organizacyjnych na tle złożonych warunkowań społecznych. Pozostali Autorzy (Bogdan Idzikowski, Aleksandra Maciarz, Jolanta Lipińska-Lokś, Grażyna Gajewska, Zdzisław Wołk, Kazimierz Uździcki, Joanna Dec, Ryszard Stankiewicz) dzielą się swoimi refleksjami na temat rozwoju i dylematów kształcenia w ramach takich subdyscyplin i specjalności pedagogicznych, jak: animacja kultury, edukacja

*Elżbieta Lipowicz – doktor, adiunkt w Katedrze Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Zielonogórskiego.

wczesnoszkolna i przedszkolna, pedagogika specjalna, pedagogika opiekuńcza, pomoc społeczna, pedagogika pracy, poradnictwo i seksuologia, historia wychowania. Ostatni tekst (Klaudia Błaszczyk) może pełnić funkcję swobodnego epilogu, w którym autorka dokonuje przeglądu aktualnych trudności doświadczanych przez młodą kadrę naukową.

Rozdział drugi koncentruje się wokół metodologicznych aspektów badań i edukacji. W rozdziale tym znajdziemy monograficzny opis dokonań pracowników Zakładu Metodologii Badań (Edyta Mianowska, Emilia Paprzycka), inspirowanych przede wszystkim twórczością naukową prof. Edwarda Hajduka, wieloletniego kierownika tej jednostki. Tekst Profesora Hajduka, otwierający ten rozdział prezentuje wyniki badań własnych, obrazujące kompetencje studentów w zakresie myślenia hipotetycznego.

Pracownicy zakładu wielokrotnie sięgali także do zagadnień związanych z procesem socjalizacji, czyniąc przedmiotem poznania naukowego różne jej obszary. Ten wątek poszukiwań badawczych znajdujemy w tekście Ewy Narkiewicz-Niedbałec. Autorka przedstawia główne założenia koncepcji socjalizacji poznawczej oraz wyniki badań jej efektów wśród studentów kierunków pedagogicznych i nauczycielskich.

Trzy kolejne teksty (Anity Famuły-Jurczak i Iwony Rudek, Leszka Sałacińskiego, Mirosława Kowalskiego) to pogłębiona refleksja nad zadaniami, jakie stawiane są przed współczesnym wychowaniem i związanymi z tym obszarem dylematami. Szczegółowej eksploracji zostaje poddana problematyka wychowania do wartości, w ramach której dokonuje się gruntownej systematyzacji kluczowych pojęć, ale też stawiane są fundamentalne pytania o związki pomiędzy świadomością aksjologiczną a tożsamością.

W rozdziale trzecim teksty skupione wokół szeroko rozumianej edukacji i rozwoju prezentuje sześć Auterek.

Trzy pierwsze artykuły oscylują wokół problematyki edukacji i rozwoju dziecka. Omówione zostały zagadnienia socjalizacji i nabywania kompetencji życiowych w rodzinie (Halina Borcz), podjęto próbę odpowiedzi na pytanie o specyfikę i przebieg edukacji dziecka wychowywanego w rodzinie z klasy średniej (Mirosława Nyczaj-Draż), a także o to, jak wychowywać ku demokracji (Agnieszka Olczak).

Pozostałe teksty dotyczą szeroko rozumianej edukacji kulturalnej. Teresa Samulczyk prezentuje wyniki badań jakościowych, dotyczących edukacji teatralnej w szkole podstawowej. W artykułach autorstwa Sandry Słowińskiej oraz Jolanty Kosteckiej i Małgorzaty Olejarz uwaga zostaje skierowana na animatorów kultury zarówno aspirujących do tego zawodu (studentów), jak i praktyków pełniących rolę liderów życia kulturalnego w swoim środowisku.

W rozdziale czwartym zamieszczono dziewięć tekstów ukazujących różne płaszczyzny nieprawidłowości, zaburzeń i patologii oraz możliwości ich przezwyciężania. Poszczególni Autorzy podejmują zarówno zagadnienia tradycyjnie lokowane w obszarze zainteresowań pedagogiki, jak i nowe, słabiej poznane.

Rozdział otwiera artykuł Grażyny Miłkowskiej i Lidii Wawryk, w którym Autorki dokonują charakterystyki syndromu agresji młodzieży zielonogórskiej w oparciu o przekrojowe badania, relegalizowane na przestrzeni dziesięciu lat przez zespół pracowników Pedagogiki Opiekuńczej i Specjalnej.

W kolejnych tekstach Autorzy analizują różne aspekty funkcjonowania dziecka doświadczającego sytuacji trudnych. Iwona Grzegorzewska wyjaśnia, w jaki sposób perspektywa analityczna oparta na założeniach psychopatologii rozwojowej pozwala lepiej zrozumieć proces kształtowania się odmiennych ścieżek rozwojowych dzieci z rodzin alkoholowych. Artykuł Marzeny Sendyk i Joanny Chrzanowskiej poświęcony jest dziecku doświadczającemu przemocy w rodzinie, jego osamotnieniu w kręgu najbliższych osób. Ewa M. Skorek omawia czynniki zakłócające sytuację szkolną dziecka z zaburzeniami mowy. Z kolei Ewa Janion i Agnieszka Nowicka pokazują, jakie zakłócenia mogą pojawić się w rozwoju intelektualnym, społecznym i emocjonalnym dziecka przewlekłego chorego.

Dwa artykuły dotyczą problemów z dziedziny seksuologii. W pierwszym Autorzy (Tomasz Niemiec, Zbigniew Izdebski) kierują uwagę na sytuację młodzieży zakażonej HIV, uwzględniając badania amerykańskie omawiają m.in. skalę zjawiska, czynniki zwiększające ryzyko zakażenia oraz zintegrowany model opieki, wykraczający poza wąsko pojmowane „medyczne” potrzeby tej grupy osób. Drugi tekst osadzony w tym nurcie autorstwa Zbigniew Izdebskiego i Kazimierz Pospiszyła dotyczy niezwykle trudnego problemu, jakim jest pedofilia i możliwości resocjalizacji tej grupy osób. Autorzy omawiają różne strategie postępowania psychokorekcyjnego wobec przestępców seksualnych, traktując je jako jeden z ważnych elementów rozwiązań systemowych.

Problematyka resocjalizacyjna jest obecna także w artykule Barbary Toroń, która prezentuje wyniki badań własnych na temat przestępczego stylu życia tzw. recydywy więziennej.

Tekst zamykający ten rozdział, autorstwa Jarosława Bąbki zawiera refleksje nad społeczną integracją ludzi naznaczonych stygmatem „Innego” w ramach modelu edukacji opartej na współzależności i współpracy. Opracowanie to z uwagi na szeroki kontekst pojęcia „Inny” może być dedykowane

każdej osobie, którą Autorzy tekstów w tym rozdziale uczynili przedmiotem swoich rozważań.

Rozdział piąty poświęcony jest zagadnieniom pracy socjalnej i pomocy społecznej, która tworzy jej instytucjonalne ramy. Zamieszczono w nim teksty trzech Auterek. Anna Korlak-Łukasiewicz prezentuje wyniki badań własnych opartych na metodzie biograficznej, których celem było zbadanie przebiegu rozwoju zawodowego pracowników socjalnych na tle zachodzących przemian społecznych. Elżbieta Lipowicz analizuje pracę socjalną jako obszar sytuacji konfliktowych i proponuje przeniesienie do tej dziedziny działania społecznego – podejścia mediacyjnego, opartego na modelu transformatywnym. Z kolei Daria Zielińska-Pękał prezentuje założenia projektu dydaktycznego „W poszukiwaniu poradnictwa zapośredniczonego”.

W rozdziale szóstym znajdziemy pięć tekstów Autorów zainteresowanych niezwykle aktualną problematyką edukacji medialnej. Wielisława Osmańska-Furmanek w swoim opracowaniu pokazuje drogi rozwoju wciąż poszukującej tożsamości naukowej – pedagogiki medialnej. W kolejnym tekście Marek Furmanek wskazuje na społeczne i kulturowe konsekwencje rozwoju technologii informacyjnych. Szczegółowej refleksji poddaje m.in. procesy komunikacyjne w społeczności sieciowej.

Autor Jacek Jędrzykowski przedstawia możliwości zastosowania tychże technologii w ramach różnych koncepcji edukacyjnych i teorii uczenia się. Jarosław Wagner w swoim artykule przybliży koncepcję kształcenia na odległość, wskazując na pozytywne i negatywne aspekty tej formy edukacji.

Rozdział kończy opracowanie Ewy Nowickiej, w którym Autorka opierając się na interdyscyplinarnych badaniach naukowych dokonuje wielowymiarowej analizy wpływu mediów na rozwój dziecka.

Rozdział siódmy obejmuje teksty odnoszące się do studentów i kształcenia akademickiego. Analiza zamieszczonych w tym rozdziale tekstów pozwala sformułować wniosek, że ich Autorzy bardziej zainteresowani są rozwojowym, formującym osobowość przyszłych pedagogów aspektem kształcenia akademickiego niż analizą „twardych” kompetencji zawodowych, opisanych w ustawach i rozporządzeniach. Marcin Florkowski i Jerzy Herberger prezentują wyniki badań nad tożsamością akademicką studentów pedagogiki. Autorzy analizują m.in. poczucie identyfikacji studentów z uczelnią, wydziałem i studiowanym kierunkiem, ich stosunek emocjonalny, poczucie podobieństwa i odrębności. Marzena Farnicka i Urszula Gembara podejmują refleksję na temat roli edukacji psychologicznej studentów kierunków pedagogicznych w procesie realizacji ich własnych zadań rozwojowych, typowych dla okresu wczesnej dorosłości. Na formujący, rozwojowy aspekt kształcenia akademickiego zwraca uwagę także Elżbieta Turska, która w swoim opraco-

waniu dokonuje przeglądu metaumiejętności pedagogicznych, wykraczających poza typowe merytoryczne „wypożyczenie” pedagoga. Kolejne Autorki: Helena Ochonczenko i Jolanta Lipińska-Lokś prezentują podejmowane na różnych poziomach działania integrujące akademicką społeczność studentów niepełnosprawnych z pełnosprawnymi. Ostatni tekst autorstwa Heleny Ochonczenko dotyczy pozaedukacyjnej aktywności studentów, jaką może być wolontariat.

Całość opracowania zamyka rozdział ósmy. Zamieszczono w nim trzy teksty Auterek zajmujących się historią wychowywania. Edyta Kahl w swoim opracowaniu analizuje przemiany, jakim podlegała polska oświata i myśl pedagogiczna w czasach realnego socjalizmu. Edyta Bartkowiak pokazuje natomiast, jak na przestrzeni wieków kształtowały się różne formy instytucjonalnej opieki zastępczej nad dzieckiem osieroconym w Polsce. Trzecia Autorka, Katarzyna Kochan opisuje działania podejmowane na rzecz zwalczania analfabetyzmu w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości, eksponując przy tym analizę treści popularnych w tym okresie elementarzy dla dorosłych.

Zbiór artykułów zamieszczonych w recenzowanej pracy niewątpliwie ukazuje potencjał badawczy środowiska pedagogów związanych z zielonogorską uczelnią. Przedstawia zainteresowania i sposoby realizacji pasji badawczych zarówno starszych doświadczonych naukowców, jak i młodszych pracowników, którzy nierzadko właśnie na tej uczelni zdobywali swoje stopnie naukowe. Wielowątkowość poruszanej w tym obszernym opracowaniu problematyki zmusiła, niestety, do bardzo krótkiego zasygnalizowania najważniejszych treści recenzowanej publikacji. Niewątpliwie jednak praca ta stanowi istotne źródło wiedzy z dziedziny pedagogiki, a zwłaszcza przeobrażeń, jakim podlegała i będzie nadal podlegać. Bogactwo problemów i odmiennosc omawianych zagadnień nasuwa refleksje o bardzo zróżnicowanym, „wewnętrznym” charakterze pedagogiki, a także o dużej ekspansywności tej dyscypliny naukowej na różne dziedziny życia społecznego.

Książka ta stanowić może bogaty materiał do przemyśleń dla wszystkich teoretyków i praktyków interesujących się rozwojem pedagogiki i kierunkami jej poszukiwań badawczych.